

Memorandwm Esboniadol ar gyfer Rheoliadau Awdurdodau Lleol (Coronafeirws) (Cyfarfodydd) (Cymru) 2020

Lluniwyd y Memorandwm Esboniadol hwn gan yr Adran Llywodraeth Leol ac fe'i gosodir gerbron Cynulliad Cenedlaethol Cymru ar y cyd â'r is-ddeddfwriaeth uchod ac yn unol â Rheol Sefydlog 27.1.

Datganiad y Gweinidog

Yn fy marn i, mae'r Memorandwm Esboniadol hwn yn rhoi darlun teg a rhesymol o effaith ddisgwyliedig Rheoliadau Awdurdodau Lleol (Coronafeirws) (Cyfarfodydd) (Cymru) 2020.

Julie James AC
Y Gweinidog Tai a Llywodraeth Leol
30 Ebrill 2020

RHAN 1

1. Disgrifiad

Mae'r Rheoliadau'n gwneud darpariaeth dros dro mewn perthynas â chyfarfodydd awdurdodau lleol a mynediad y cyhoedd a'r wasg i'r cyfarfodydd hyn yn ystod y pandemig COVID-19.

Ymhlith y mesurau sy'n cael eu defnyddio i fynd i'r afael â COVID-19 mae cadw pellter cymdeithasol, osgoi teithio nad yw'n hanfodol a'r gofyniad i weithio gartref lle y bo'n bosibl. Ar hyn o bryd, mae deddfwriaeth yn gosod gofynion ar awdurdodau lleol i gyfarfod wyneb yn wyneb mewn swyddfeydd penodedig, i sicrhau bod llawer o gyfarfodydd ar agor i'r cyhoedd ac i alluogi'r cyhoedd i archwilio dogfennau sy'n ymwneud â'r cyfarfodydd, a hynny mewn rhai achosion yn swyddfeydd yr awdurdodau lleol. Mae hyn yn groes i'r mesurau sydd ar waith ar gyfer COVID-19.

Mae'r Rheoliadau'n cynnig hyblygrwydd i alluogi awdurdodau lleol (gan gynnwys gweithrediaethau awdurdodau lleol) i weithredu'n ddiogel, yn effeithiol ac yn gyfreithlon, gan gadw'r egwyddorion o fod yn agored ac yn atebol i'r cyhoedd. Gwneud hyn, er enghraifft, drwy alluogi cynnal cyfarfodydd lle bo'r holl fynychwyr neu rai ohonynt yn ymuno o bell, a thrwy wneud darpariaeth ynghylch cyhoeddi dogfennau penodol yn electronig.

Mae Rheoliad 2 yn diffinio "awdurdod lleol" at ddibenion y Rheoliadau.

Ni all awdurdodau lleol wneud y newidiadau hyn drwy ddiwygiadau i'w rheolau sefydlog eu hunain na reolau lleol eraill gan fod gofynion ar gyfer cyfarfodydd fel arfer yn cael eu nodi'n fanwl mewn deddfwriaeth sylfaenol ac is-ddeddfwriaeth.

2. Materion o ddiddordeb arbennig i'r Pwyllgor Deddfwriaeth, Cyfiawnder a'r Cyfansoddiad

Yn unol ag adran 11A(4) o Ddeddf Offerynnau Statudol 1946, fel y'i mewnosodwyd gan baragraff 3 o Atodlen 10 i Ddeddf Llywodraeth Cymru 2006, mae'r Llywydd wedi'i hysbysu y daw'r Rheoliadau i rym lai na 21 diwrnod o'r dyddiad y'u gosodir.

Mae'r Rheoliadau yn gwneud darpariaeth dros dro ar gyfer cynnal cyfarfodydd awdurdodau lleol a rhoi mynediad i'r cyhoedd a'r wasg i'r cyfarfodydd hyn. Yn sgil yr amgylchiadau sy'n gysylltiedig â'r pandemig COVID-19, rôl awdurdodau lleol wrth ymateb i'r argyfwng hwn ac, yn benodol, sefyllfa sy'n datblygu'n gyflym, tybir bod peidio â chydymffurfio â'r confensiwn 21 diwrnod yn angenrheidiol yn yr achos hwn ac y gellir cyfiawnhau hynny. Heb y newidiadau a nodir yn y Rheoliadau hyn, ni fydd modd i'r mwyafrif o'r awdurdodau lleol dan sylw gynnal eu cyfarfodydd o bell yn gyfreithlon (neu yn achos rhai, ni all pob un o'u haelodau fynychu o bell). Mae hyn yn eu rhwystro rhag gwneud eu hymdrechion hanfodol i ddelio â'r argyfwng.

3. Y cefndir deddfwriaethol

Gwneir y Rheoliadau o dan adran 78 o Ddeddf y Coronafeirws 2020, adrannau 20 a 190 o Ddeddf Llywodraeth Leol a Thai 1989 ac adrannau 22 a 105 o Ddeddf Llywodraeth Leol 2000.

Mae adran 78(1) o Ddeddf y Coronafeirws 2020 yn galluogi'r awdurdod cenedlaethol perthnasol i wneud darpariaeth drwy reoliadau sy'n ymwneud â chyfarfodydd awdurdodau lleol. Yn unol ag adran 78(5) (b), ystyr "awdurdod cenedlaethol perthnasol" yw Gweinidogion Cymru mewn perthynas ag awdurdodau lleol yng Nghymru. Mae adran 78(4) yn galluogi Gweinidogion Cymru i ddatgymhwyso neu addasu unrhyw ddeddfiad neu is-ddeddfwriaeth a gwneud darpariaeth ganlyniadol ac atodol.

Mae adran 20 o Ddeddf Llywodraeth Leol a Thai 1989 yn galluogi'r Ysgrifennydd Gwladol i wneud rheoliadau sy'n ei gwneud yn ofynnol i awdurdodau perthnasol ymgorffori'r cyfryw ddarpariaeth ag y gellir ei rhagnodi drwy'r rheoliadau mewn rheolau sefydlog ar gyfer rheoleiddio eu gweithrediadau a'u busnes a gwneud neu ymatal rhag gwneud y cyfryw addasiadau eraill i unrhyw reolau sefydlog o'r fath ag y gellir eu rhagnodi. Trosglwyddwyd swyddogaethau'r Ysgrifennydd Gwladol o dan adran 20 o Ddeddf 1989, sy'n arferadwy hyd yma mewn perthynas â Chymru, i Gynulliad Cenedlaethol Cymru yn rhinwedd erthygl 2 ac Atodlen 1 i Orchymyn Cynulliad Cenedlaethol Cymru (Trosglwyddo Swyddogaethau) 1999 (O.S. 1999/672). Mae'r swyddogaethau hyn yn arferadwy bellach gan Weinidogion Cymru yn rhinwedd adran 162 a pharagraff 30 o Atodlen 11 i Ddeddf Llywodraeth Cymru 2006.

Mae adran 22 o Ddeddf Llywodraeth Leol 2000 yn galluogi Gweinidogion Cymru i wneud darpariaeth drwy reoliadau ynghylch mynediad at wybodaeth am gyfarfodydd gweithrediaethau awdurdodau lleol.

Mae adran 78(13) o Ddeddf 2020 ac adran 190(2) o Ddeddf 1989 yn nodi bod y weithdrefn ar gyfer Rheoliadau a wneir o dan adran 78 o Ddeddf 2020 ac adran 20 o Ddeddf 1989 yn ddarostyngedig i'r weithdrefn negyddol. Mae adran 105(5) o Ddeddf 2000 a pharagraffau 30 a 34 o Atodlen 11 i Ddeddf Llywodraeth Cymru 2006 yn nodi y bydd y weithdrefn penderfyniad negyddol yn gymwys i Reoliadau a wneir o dan adran 22 o Ddeddf 2000.

4. Diben y ddeddfwriaeth a'r effaith y bwriedir iddi ei chael

Gofynnir i awdurdodau lleol ymgymryd â nifer o swyddogaethau hanfodol ac anarferol er mwyn rheoli'r pandemig COVID-19 parhaus. Disgwylir iddynt hefyd gyfrannu at gynlluniau cydnerthedd lleol ar gyfer y pandemig a pharhau i ddarparu gwasanaethau lleol yn effeithiol. Mae'r Rheoliadau hyn yn addasu gofynion presennol mewn perthynas â chyfarfodydd awdurdodau lleol am gyfnod penodol.

Nod y Rheoliadau hyn yw lleihau'r risgiau sy'n eu hwynebu wrth iddynt barhau i gynnal busnes, a sicrhau y gall eu haelodau a'u swyddogion weithredu yn unol

â chanllawiau iechyd swyddogol. Maent hefyd yn ceisio lleihau'r risg i'r cyhoedd a'r wasg drwy alluogi i nifer o weithgareddau gael eu cynnal yn electronig yn hytrach nag yn bersonol neu drwy wasanaethau post.

Rhan 1

Mae Rhan 1 yn nodi materion rhagarweiniol ac yn diffinio termau a ddefnyddir yn y Rheoliadau. Mae'n nodi bod y ddarpariaeth a wneir yn y Rheoliadau yn gymwys heb ystyried unrhyw ddarpariaeth a gynhwysir yn rheolau sefydlog, trefniadau gweithrediaeth nac unrhyw reolau eraill gan awdurdod lleol. Os yw darpariaeth mewn rheolau sefydlog neu reolau lleol eraill yn anghydnaws ag unrhyw ddarpariaeth yn y Rheoliadau, ni fydd y ddarpariaeth honno'n cael unrhyw effaith tra bo'r darpariaethau yn y Rheoliadau yn cael effaith.

Mae Rhan 1 hefyd yn nodi, os oes gan gorff y mae'r Rheoliadau hyn yn gymwys iddo ei wefan ei hun, y caiff unrhyw ofyniad a osodir gan y Rheoliadau hyn i gyhoeddi hysbysiadau neu ddogfennaeth benodol arall yn electronig ei gyflawni gan y corff sy'n cyhoeddi'r deunydd ar y wefan honno.

Rhan 2

Mae Rhan 2 yn galluogi cyfranogiad mewn cyfarfodydd awdurdod lleol a gynhelir cyn 1 Mai 2021 drwy fynychu'n llawn neu'n rhannol o bell ar yr amod bod personau nad ydynt yn yr un lle yn gallu siarad â chyfranogwyr eraill ac y gallant gael eu clywed ganddynt.

Mae'r Rheoliadau'n nodi bod cyfeiriad at berson yn mynychu cyfarfod neu'n bresennol mewn cyfarfod mewn unrhyw ddeddfiad neu offeryn arall (er enghraifft rheolau sefydlog) yn cynnwys mynychu o bell.

Mae'r Rheoliadau hefyd yn nodi na chaiff cyfeiriad at fan lle y cynhelir cyfarfod ei ddarllen fel pe bai'n gyfyngedig i un lleoliad corfforol.

Mae Rhan 2 yn ei gwneud yn ofynnol i awdurdodau lleol roi sylw i unrhyw ganllawiau a ddyroddir gan Weinidogion Cymru ynghylch mynychu o bell.

Rhan 3

Mae Rhan 3 yn dileu'r gofyniad i gynnal cyfarfod blynyddol 2020 prif gyngor ym mis Mawrth, mis Ebrill neu fis Mai 2020 a chyfarfod blynyddol cyngor cymuned ym mis Mai 2020 ac mae'n dileu'r angen i sicrhau mai cyfarfod blynyddol 2020 awdurdod Parc Cenedlaethol yw'r cyfarfod cyntaf ar ôl 31 Mai 2020. Mae'r Rheoliadau'n galluogi i gyfarfodydd blynyddol prif gynghorau a chynghorau cymuned yn 2020 gael eu cynnal ar y cyfryw ddiwrnod yn 2020 ag y gall y swyddog priodol benderfynu arno. Mae'r Rheoliadau'n galluogi i gyfarfodydd blynyddol Awdurdod Parc Cenedlaethol yn 2020 gael eu cynnal ar y cyfryw ddiwrnod yn 2020 ag a bennir gan gadeirydd yr Awdurdod ar ôl ymgynghori â swyddog priodol yr Awdurdod.

Mae'r Rheoliadau hefyd yn cynnig hyblygrwydd i awdurdodau lleol (fel y'u diffinnir yn rheoliad 2) gynnal cyfarfod ar wahân i gyfarfodydd blynyddol ar y cyfryw ddiwrnod ac awr cyn 1 Mai 2021 ag y gallant benderfynu arnynt.

Mae Rhan 3 hefyd yn addasu adran 85 o Ddeddf Llywodraeth Leol 1972 ("Deddf 1972"). Mae adran 85(1) yn nodi, os bydd aelod o awdurdod lleol yn methu â mynychu unrhyw un o gyfarfodydd yr awdurdod am gyfnod olynol o chwe mis o'r dyddiad diwethaf y bu iddo fynychu cyfarfod, y bydd ei gyfnod fel aelod o'r awdurdod yn dod i ben, oni chymeradwywyd y rheswm dros y methiant hwnnw gan yr awdurdod cyn i'r cyfnod hwnnw ddod i ben. Mae adran 85(2A) yn gwneud darpariaeth debyg mewn perthynas ag awdurdod lleol sy'n rhoi trefniadau gweithrediaeth ar waith.

Caiff adran 85 ei haddasu gan y Rheoliadau er mwyn darparu na fydd y rheol anghymhwys o chwe mis yn gymwys i aelodau am y rheswm na all awdurdodau lleol gynnal cyfarfodydd oherwydd COVID-19 a'r rheswm hwnnw'n unig.

Mae'r Rheoliadau'n nodi y caiff y cyfnod yn dechrau ar y diwrnod y daw'r Rheoliadau i rym ac yn gorffen ar y diwrnod cyntaf ar ôl i'r Rheoliadau ddod i rym pan gynhelir cyfarfod (a fyddai, pe bai'r aelod yn ei fynychu, yn cael ei fynychu at ddibenion adran 85(1) a (2A) o Ddeddf 1972) ei ddiystyru at ddibenion cyfrifo'r cyfnod olynol o chwe mis o dan adran 85(1) neu (2A).

Mae'r Rheoliadau hefyd yn gwneud darpariaeth ynghylch ethol cadeiryddion ac is-gadeiryddion prif gynghorau a chynghorau cymuned a chadeiryddion a dirprwy gadeiryddion awdurdodau Parciau Cenedlaethol mewn cyfarfodydd blynyddol. Mae'r Rhan yn cynnig hyblygrwydd o ran pa bryd y cynhelir yr etholiadau hyn. Gwneir darpariaeth debyg ar gyfer ethol cadeirydd cyd-fwrdd Awdurdod Iechyd Porthladd Bae Abertawe a phenodiadau eraill a wneir mewn cyfarfodydd awdurdodau lleol a gynhelir cyn 1 Mai 2021. Gwneir darpariaeth i alluogi awdurdodau lleol i ddirprwyo aelodau i fynychu pwyllgorau ac is-bwyllgorau awdurdodau cynllunio lleol. Gwneir darpariaeth hefyd i gynghorau cymuned benderfynu ar ddulliau priodol o bleidleisio mewn cyfarfodydd a gynhelir cyn 1 Mai 2021.

Mae Rhan 3 hefyd yn gwneud darpariaeth ar gyfer cyhoeddi hysbysiadau o gyfarfodydd prif gynghorau, cynghorau cymuned ac awdurdodau Parciau Cenedlaethol a gynhelir cyn 1 Mai 2021 yn electronig (a'u cyhoeddi ar wefan y corff, os oes gan y corff hwnnw ei wefan ei hun) ac yn galluogi gwysion i gael eu hanfon at yr aelodau yn electronig i fynychu'r cyfarfodydd hynny.

Rhan 4

Mae Rhan 4 yn gwneud addasiadau i'r gofynion ynglŷn â mynediad y cyhoedd mewn perthynas â chyfarfodydd penodol awdurdod lleol, penderfyniadau gweithrediaethau prif gynghorau, a hysbysiadau a dogfennau sy'n ymwneud â'r cyfarfodydd neu'r penderfyniadau hynny. Bydd y ddarpariaeth yn Rhan 4 (heblaw rheoliad 22) yn peidio â chael effaith ar ddiwedd 30 Ebrill 2021.

Mae'r addasiadau yn Rhan 4 yn darparu ar gyfer cyhoeddi hysbysiadau a gwysion i gyfarfodydd awdurdod lleol yn electronig a'u cyhoeddi ar wefan y corff, lle bo gan y corff hwnnw ei wefan ei hun (mae'r term hwn hefyd yn cynnwys cyhoeddi ar wefannau a rennir, tudalennau ar wefan awdurdod arall a thudalennau facebook).

Mae Rhan 4 hefyd yn addasu'r ddeddfwriaeth bresennol sy'n ymwneud â mynediad y cyhoedd a'r wasg at wybodaeth sy'n ymwneud â chyfarfodydd awdurdodau lleol a thrafodion y cyfarfodydd hynny. Mae'n darparu ar gyfer sicrhau bod dogfennaeth allweddol sy'n ymwneud â'r cyfarfod ar gael yn electronig a, lle bo gwefan gan y corff, bod dogfennau'n cael eu cyhoeddi ar y wefan honno (gweler yr esboniad uchod).

Mae'r gofynion statudol a osodir ar awdurdodau lleol gan y ddeddfwriaeth bresennol i roi mynediad personol i'r cyhoedd a'r wasg i gyfarfodydd penodol ac i ddarparu cyfleusterau i archwilio dogfennau penodol yn bersonol yn swyddfeydd yr awdurdod yn cael eu llacio drwy oes y rheoliadau hyn. Gall awdurdodau lleol, os yw hynny'n ymarferol, alluogi aelodau o'r cyhoedd a'r wasg i fynychu cyfarfodydd penodol o bell.

Mae Rhan 4 yn cynnwys darpariaeth i'w gwneud yn ofynnol, lle bo'n ymarferol, i wybodaeth allweddol megis hysbysiadau, agendâu, adroddiadau (yn amodol ar y gofynion arferol ynghylch peidio â chyhoeddi gwybodaeth gyfrinachol ac esempt) a chanlyniadau cyfarfodydd fod ar gael yn electronig, i alluogi pobl leol i ddilyn y trafodion a chael gwybod pa benderfyniadau y mae'r awdurdodau lleol yn eu gwneud.

5. Ymgynghori

O ystyried y bygythiad difrifol ac uniongyrchol yn sgil y coronafeirws a'r angen am ymateb iechyd cyhoeddus brys, ni chynhaliwyd ymgynghoriad cyhoeddus mewn perthynas â'r Rheoliadau hyn.

Mae Llywodraeth Cymru wedi bod yn cysylltu'n rheolaidd â Llywodraeth y DU ac wedi cynnal ymgynghoriadau cynghorol â chyrff sy'n cynrychioli llywodraeth leol yng Nghymru.

6. Asesiad Effaith Rheoleiddiol

Ni luniwyd Asesiad Effaith Rheoleiddiol ar gyfer y Rheoliadau hyn, yn unol â chod asesiad rheoleiddiol Gweinidogion Cymru ar gyfer is-ddeddfwriaeth a'r angen i'w gwneud ar frys.